

ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АТМОСФЕРИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ

Комісаров К. Ю.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри японської мови і перекладу
факультету східних мов
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

Боришполець Ю. В.

*старший викладач кафедри японської мови і перекладу,
заступник декана з науково-методичної та навчальної роботи
факультету східних мов
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

Серед основних психологічних аспектів вивчення іноземної мови найважливішими вітчизняний дослідник Геннадій Зеленін вважає такі: 1) мотивація та інтерес до вивчення мови; 2) активна робота пам'яті та мислення; 3) здатності до вивчення мови; 4) співвідношення мови і мовлення під час вивчення; 5) мовний бар'єр [2, с. 34]. Ми цілком погоджуємося з такою позицією і беремо її за вихідну для нашої власної невеликої розвідки, присвяченої створенню сприятливої психологічної атмосфери у процесі навчання японської мови.

Практичний курс японської мови для початківців передбачає, зокрема, використання підручника «Маругото» (『まるごと』 [5; 6]), розробники якого наголошують на цілій низці важливих моментів, зокрема і психологічного характеру. По-перше, граматичний матеріал у підручнику подається спочатку без пояснення, щоби здобувачі освіти мали змогу самі прогнозувати семантику тих чи інших граматичних одиниць японської мови. Це, як і значна кількість інших аспектів, обґрунтовано теорією засвоєння другої мови (second-language acquisition, SLA) [3]. Ми чуємо мову й активуємо уже наявні знання, а також послуговуємось контекстом для того, щоб здогадатися, про що саме йдеться. Таку саму стратегію рекомендується виробити і для аудиторних занять з іноземної мови, зокрема японської. По-друге, з тієї ж причини, студентам пропонується прослухати мовний матеріал, перш ніж отримати якісь пояснення щодо його змісту.

Перебуваючи поза межами Японії, здобувач освіти не завжди має змогу поспілкуватися з носіями японської мови. Сучасні цифрові технології певною мірою допомагають оперативно отримати доступ до мовного середовища тим, хто опановує іноземну мову, проте проблемним може виявитися момент вибору матеріалу студентом. Те саме значною мірою стосується і вивчення японської мови на теренах Японії: не завжди вдається забезпечити себе мовним матеріалом відповідного рівня. Отже, контекстуально вмотивоване й методологічно виважене первинне подання аудіо матеріалу є цілком виправданим з точки зору ефективності навчання. По-третє, вважається доречним залучення широкого спектру стилевих маркерів розмовного мовлення, як от заключні (модальні) частки 終助詞 (～ね, ～よ), вигуки (あのう, ううん), традиційні для японської лінгвокультури засоби реагування на слова співрозмовника 相づち (そうですか, すごいですね) тощо. Задля досягнення оптимальних умов для засвоєння лексико-граматичної бази можна було б відмовитись від таких елементів щонайменше на початковій стадії опанування японської мови, проте вилучення (ігнорування) цих одиниць може призвести до серйознішої проблеми, а саме – до порушення студентами ідіоматики живого розмовного мовлення. Отже, натомість пропонується робити побіжні пояснення, якщо виникає потреба. По-четверте, задля досягнення психологічного комфорту і підвищення мотивації до навчання викладачеві дозволяється відкривати додаткові можливості («Can-Do») на вимогу студентів шляхом створення спеціального дидактичного матеріалу. При цьому рекомендується керуватися «Стандартом навчання японської мови Японської фундації» (『JF日本語教育スタンダード』 [1]) і створювати або обирати готові елементи дидактичного забезпечення організації аудиторної діяльності (наприклад, моделі текстів) відповідно до поточного рівня володіння японською мовою здобувачів освіти [4]. Таких новітніх методологічних засад можна згадати ще чимало. Однак, хотілося б зосередитись також на аналізі змістового наповнення окремих розділів з метою виявлення основних принципів та механізмів створення комфортної психологічної атмосфери у процесі опанування японської мови.

Насамперед зазначимо, що підручник «Маругото» розроблений таким чином, щоб не викликати у студентів відчуття ізольованості від позамовної дійсності. Навпаки, відбувається максимальне занурення здобувачів освіти у життя в Японії. Так, наприклад, демонструються ситуації, в яких японці розповідають про свої сім'ї, спираючись на світліни в альбомах: 私の家族は3人です。父と母と私です。私たちは大阪に住んでいます。 *Моя сім'я складається з трьох осіб. Це тато, мама і я. Ми живемо в Осаці;* A: この男の子は誰ですか。 B: 兄の子どもです。 A: かわいいですね。何歳ですか。 B: 4歳です。 A: *Хто цей хлопчик?* B: *Дитина старшого*

брата. А: Який милий! А скільки йому років? Б: Чотири. Використовується лінгвокраїнознавча лексика: *お寺 буддійський храм, 神社 синтоїстський храм, 東京タワー Токійська вежа* тощо.

Підручник налаштовує на те, що японською мовою доведеться комунікувати не лише з японцями, а й з громадянами інших країн, які прибувають до Японії з метою навчання, працевлаштування тощо, адже країна є надзвичайно привабливою для іноземців. Тому значна увага приділяється лексиці на позначення країн світу та національних мов, а також комунікативним вправам, спрямованим на з'ясування громадянства співрозмовника, якими мовами він чи вона володіє тощо: А: *カーラさん、お国は?* В: *フランスです。野田さんはフランス語ができますか。* А: *いいえ、できません。カーラさんは日本語ができますか。* В: *はい、少しできます。* А: *Пані Каро, з якої Ви країни?* Б: *Із Франції. Пане Нода, Ви володієте французькою?* А: *Ні, не володію. А Ви володієте японською, пані Каро?* Б: *Так, трошки володію.*

Також маємо відзначити, що підручник «Маругото» допомагає якнайшвидше встановити контакт з іншими людьми, дізнатися один про одного якомога більше навіть в умовах доволі обмеженої лінгвістичної компетентності, стати друзями, уникати можливих конфліктних ситуацій. Так, пропонуються типові схеми побудови діалогів щодо уподобань, наприклад, у їжі та напоях, організації дозвілля та інших важливих сферах життя людей: А: *好きな料理は何ですか。* В: *カレーです。* А: *そうですか。私もです。* А: *Яка Ваша улюблена страва?* Б: *Каррі. А: Справді? Моя також;* А: *趣味は何ですか。* В: *読書です。* А: *そうですか。どんな本が好きですか。* В: *漫画が大好きです。* А: *そうですか。私もです。* А: *Яке Ваше хобі?* Б: *Читання. А: Он як! А які книжки Вам подобаються?* Б: *Дуже подобаються комікси. А: Справді? Мені теж.*

Попри велику кількість переваг підручника, маємо згадати і дискусійні моменти, головним із яких є подекуди надмірне спрощення висловлювань, що може частково сприйматися навіть як узуральні порушення (носії японської мови майже ніколи так не говорять). Це, на нашу думку, обумовлено суттєвою обмеженістю лексико-граматичного матеріалу, доступного для активного вивчення на початковому етапі. Натомість, автори підручника подають природні й методологічно обґрунтовані моделі діалогів для обслуговування таких важливих комунікативних ситуацій, як проїзд у таксі, телефонна розмова та листування щодо поїздок і зустрічей, а також спільного відвідування різноманітних заходів, гостини у японських друзів і знайомих та багато інших. Такий матеріал, поза сумнівом, сприяє подоланню

психологічного напруження, адже, як свідчить наш викладацький досвід, опрацювавши його, студенти почуваються набагато впевненіше і майже не відчувають страху через те, що, вірогідно, не зможуть доречно висловитися і бути зрозумілими у громадських місцях, транспорті, на роботі чи навчанні, у колі друзів.

На наше переконання, проаналізований спосіб організації навчального матеріалу стає у пригоді також на шляху до руйнування шкідливих міфів та стереотипів на кшталт такого: «Японці такі дивні й незбагненні, ніби походять з іншої планети». У навчальному процесі важливо демонструвати як етноспецифічні, так і універсальні сторони комунікації, а головним завданням викладача іноземної мови, зокрема й японської, ми вважаємо докладання максимуму зусиль до того, щоб студенти чітко усвідомили, що мови світу покликані долати психологічні, культурні та інші бар'єри між людьми, а не створювати їх.

Література:

1. JF日本語教育スタンダード. URL: <https://www.jfstandard.jp/f.go.jp/top/ja/render.do> (Акуセス年月日: 2023.12.12).

2. Зеленін Г. І. Психологічні механізми вивчення іноземної мови. *Особистість, суспільство, закон: психологічні проблеми та шляхи їх розв'язання* : Тези доп. міжнар. науково-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. С. П. Бочар., м. Харків, 30 берез. 2017 р. Харків, 2017. С. 34–35. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/30_03_2017/pdf/12.pdf (дата звернення: 12.12.2023).

3. 大関 浩美. 日本語を教えるための第二言語習得論入門. 東京: くろしお出版, 2010. 216 頁.

4. 三修社 Sanshusha. 第1回Q&A 日本語運用力を育成する授業の流れ 後編 | 三修社 Sanshusha. *note* (ノート). URL: <https://note.com/sanshusha/n/n381fec79c2ec> (Акуセス年月日: 2023.12.12).

5. まるごと 日本のことばと文化 入門 A1 かつどう / 独立行政法人国際交流基金 ほか. 東京: 三修社, 2013. 148 頁.

6. まるごと 日本のことばと文化 入門 A1 りかい / 独立行政法人国際交流基金 ほか. 東京: 三修社, 2013. 200 頁.